

فتاویٰ رضویہ
حجۃ الاسلام والمسلمین حسین ابن ابراہیمی

آثار رفتار با زائران

اصطلاح و مفهومی در ادبیات دینی ما وجود دارد به نام «ولی نعمت»، یعنی صاحب نعمت و واسطه روزی که بدون شک در گام اول و به طور حقیقی این صفت فقط ویژه ذات مقدس خداوند تبارک و تعالی است که در کلمات امیرالمؤمنین^(ع) آمده است: «أوصیکُم عبادا... بِتَقْوَى... وَلی الثَّغْمَةِ وَالرَّحْمَةِ خَالِقِ الْأَنَامِ، بندگان خدا! شما را سفارش می کنم به تقوای خدایی که صاحب نعمت و رحمت و آفریننده انسان هاست، (کافی، ج ۵، ص ۳۷۱).

اما بی شک در گام بعد، این واسطه نعمت و رزق و روزی، اهل بیت^(ع) هستند که انسان هایی کامل و واسطه فیض و رزق هستند، کما اینکه درباره امام عصر (صلوات...) و سلامه علیه) در دعای عدیله آمده است که: «بِیْمَنِهِ رِزْقُ الْوَرَى وَ بِوُجُودِهِ ثَبَّتَتْ الْأَرْضُ وَ السَّمَاءُ، از برکتش، بندگان روزی یافته اند و به وجودش، زمین و آسمان استوار شده است.

امادرمورد امام هشتم^(ع) خیلی تکرار می شود که جدا از برکات وجودی ایشان برای تمام انسان ها، امام رضا^(ع) ولی نعمت ما مشهدی هاست.

اصلا این شهر به برکت وجود حضرت و مرقد مطهر ایشان ایجاد شده و شکل گرفته و رونق یافته است و درک همین یک جمله برای آنکه حضرت را ولی نعمت خودمان بدانیم، کافی است، حتی لازم نیست مذهبی باشیم و اعتقادات دینی کامل داشته باشیم، بلکه برای همه با هر اعتقادی واضح است که رونق امروز این شهر و برجسته شدن آن و آمدوشد افراد، بیشتر به خاطر امام رضا^(ع) و وجود حرم پر از خیر و برکت و معنویت حضرت در این شهر است.

پس باید قدر وجود حضرت را بدانیم و سپاسگزار این نعمت باشیم و در جهت جلب رضایت ایشان حرکت کنیم و زائران شان را تا جایی که می توانیم، اکرام و احترام کنیم. فضایل زیادی برای زائران امام رضا^(ع) شمرده شده است، از جمله آنکه در جملات امام هشتم^(ع) آمده است که دعای زائر به واسطه نزدیک شدن به امام رضا^(ع)، مستجاب می شود که فرمودند: «فَمَنْ شَدَّ رَحْلَهُ إِلَى زِيَارَتِي اسْتَجِيبَ دَعَاؤُهُ وَ عَفَّرَ لَهُ ذَنْبُهُ، هر شخصی که بار سفر برای زیارت من برزند، دعایش مستجاب و گناهش مشمول آمرزش می شود، (بحار الانوار، ج ۱۰۲، ص ۳۶).

حالا سؤال اینجاست که دعای مستجاب این زائر بعد از برخوردی که ما مجاوران با او داریم و وضعیتی که برای او فراهم می کنیم، چیست. آیا برای اکرام و احترام و راحتی ای که ما برای او فراهم کرده ایم، در حق ما دعای خیر می کند یا خدای نکرده خیر. گذشته از این، بدون شک به دلیل وابستگی این زائران به امام هشتم^(ع) و اینکه به خاطر حضرت و دلدادگی به ایشان میهمان ما شده اند، احترام به آن ها، احترام به حضرت و آزار آن ها اذیت کردن و آزار رساندن به پاره تن رسول خدا^(ص) است که چنین فردی بی شک از رحمت خداوند دور خواهد بود.

اما کسانی نیز در طرف مقابل، به خاطر کسب رضایت خدا و اهل بیت^(ع)، اهل خدمت خالصانه به زائران هستند، درمورد فضایل زیارت امام رضا^(ع) می گویم که با ثواب چندین حج مقبول، برابر است. حالا باید گرد این حاجیان عشق چرخید و به آنان خدمت کرد، چنان که درمورد امام سجاد^(ع) از امام صادق^(ع) نقل شده است که حضرت با کاروانی به سفر حج می رفتند تا او را نشاناسند و با آنان شرط می کردند که به عنوان خادم آنان با آن ها همراه شوند و کارهایی که می توانند، برای آنان انجام دهند. یک بار با عده ای سفر رفتند. یک نفر از آنان، حضرت را شناخت و فوری نزد کاروانیان رفت و گفت: «ایا این مرد را می شناسید؟»، گفتند: «نه». گفت: «این شخص علی بن الحسین^(ع) است». با شتاب نزد امام رفتند و دست و پایش را بوسیدند و گفتند: «ای فرزند پیامبر! می خواهی که ما به آتش جهنم گرفتار شویم؟ اگر در گفتار و رفتار ما نسبت به شما بی ادبی سر می زد، تا آخر عمر بیچاره می شدیم، چه انگیزه ای باعث شد که شما خود را معرفی نکنید؟ حضرت در پاسخ فرمودند: «إِنِّي كُنْتُ سَافِرًا مَرَّةً مَعَ قَوْمٍ يَغْرِفُونَنِي فَأَعْطَوْنِي بِرَسُولٍ...»^(ص) ما لا اسْتَجِبْتُ فَأَخَافُ أَنْ تُعْطَوْنِي مِثْلَ ذَلِكَ، یک بار در سفری با مردمی که مرا می شناختند، به مسافرت رفتم. ولی آنان به خاطر رسول خدا^(ص)، چنان با من رفتار کردند که خود را مستحق آن نمی دیدم. ترسیدم شما هم آن گونه با من رفتار کنید. لذا از آن پس دوست دارم ناشناس به مسافرت بروم، (وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۳۱۵).

بدون شک اگر امروز هم امام سجاد^(ع) بودند، شوق خدمت خالصانه به این زائران را داشتند، شیعیانی که از راه های دور به شوق این زیارت می آیند و مقام والایی در پیشگاه خدا و اهل بیت^(ع) دارند. از خدای بزرگ می خواهیم که همه ما را از خادمان امام هشتم^(ع) قرار دهد و دعای مستجاب زائران و لطف حضرت را شامل حال ما قرار بدهد.

ان شاء...!

اعمال

اعمال شب و روز ولادت امام رضا(ع)

برای شب و روز میلاد امام رئوف^(ع)، نماز و زیارت نامه ای سفارش شده است. خواندن زیارت امام رضا^(ع) و زیارت جامعه صغیره و صلوات خاص امام رضا^(ع) در روز ولادتشان در کتاب مفاتیح الجنان توصیه شده است.

- نماز حاجت امام رضا^(ع)؛ از اعمال شب ولادت حضرت

امام رضا^(ع) فرمودند: هرگاه دچار امر دشواری شدی، دو رکعت نماز بخوان: در رکعت اول، سوره حمد، و آیه الکرسی، و در رکعت دوم، سوره حمد، و سوره قدر، را. سپس قرآن را بردار و بالای سر خود قرار بده و بگو: «اللَّهُمَّ بِحَقِّ مَنْ أَرْسَلْتَهُ إِلَى خَلْقِكَ، وَ بِحَقِّ كُلِّ آيَةٍ فِيهِ، وَ بِحَقِّ كُلِّ مَنْ مَدَّخِلَهُ فِيهِ عَلِيَّكَ، وَ بِحَقِّكَ عَلَيْهِ، وَ لَا تُعْرِفْ أَحَدًا أَغْفِرُ بِحَقِّكَ مَنِّكَ.

سپس دهمرتبه هرکدام از این اذکار را تکرار کن:

«يَا سَيِّدِي يَا اَ...»، «بِحَقِّ مُحَمَّدٍ»، «بِحَقِّ عَلِيٍّ»، «بِحَقِّ فَاطِمَه»، «بِحَقِّ الْحَسَنِ»، «بِحَقِّ الْحُسَيْنِ»، «بِحَقِّ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ»، «بِحَقِّ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ»، «بِحَقِّ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ»، «بِحَقِّ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ»، «بِحَقِّ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى»، «بِحَقِّ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ»، «بِحَقِّ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ»، «بِحَقِّ حَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ»، «بِحَقِّ الْحُجَّه».

- نماز زیارت امام رضا^(ع)

سیدبن طاووس در کتاب جمال الاسبوع، برای هریک از ائمه^(ع) نمازی را به همراه دعا ذکر کرده است. در این کتاب، نماز امام رضا^(ع) که می توان آن را به عنوان یکی از اعمال شب ولادت امام رضا^(ع) به جا آورد، به شرح زیر ذکر شده است: این نماز شش رکعت است که در هر رکعت، یک مرتبه سوره «حمد» و دهمرتبه سوره «انسان» خوانده می شود. بعد از این نماز، دعای امام رضا^(ع) به این شرح قرائت می شود: یا ضاجِبِ فِی شِدَّتِي وَ یا وَلِيَّی فِی نِعْمَتِي/ وَ یا اِلَهِي وَ اِلَهَ اِزْهَابِیْم وَ اِشْمَاعِیْل وَ اِشْحَاقْ وَ یَعْقُوب/ یا رَبِّ کَهِیْص وَ یَس وَ الْقُرْءَانُ الْحَکِیْم/ اَسْأَلُکَ یا اَحْسَنُ مِنْ شَيْئٍ وَ یا خَيْرُ مِنْ دَعٰی وَ یا اَجُودُ مِنْ اَعْطٰی/ وَ یا خَيْرُ مُرْتَحٰی اَسْأَلُکَ اَنْ تُضَلِّی عَلٰی مُحَمَّدٍ وَ اَلِّ مُحَمَّدٍ.

توصیه شده است در این روز مبارک، نمازی به این ترتیب خوانده شود، دو رکعت نماز نیت کنید. در رکعت اول سوره یس و در رکعت دوم سوره الرحمن بخوانید و بهتر است تلاش کنید در دعا و تضرع. همچنین بسیار دعا کنید برای خود و پدر و مادر خود و جمیع برادران مؤمن خود و آنچه می خواهید، در یاد آورید.

- زیارت جامعه صغیره

شیخ صدوق در کتاب «من لایحضره الفقیه» روایت کرده است: «از حضرت امام رضا^(ع) در باب آمدن نزد قبر حضرت امام موسی بن جعفر^(ع) پرسیدند. آن حضرت فرمودند: در مساجدی که در اطراف قبر آن حضرت است، نماز بخوانید و در همه مکان ها یعنی در زیارت هریک از امامان یا مطلقا زیارتگاه های شریف مقدس، مانند آرامگاه های پیامبران و سایر اوصیا چنان که روشن است، جایز است زیارت جامعه صغیره را بخوانید.

- صلوات خاص امام رضا^(ع)

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلٰی عَلِيٍّ بْنِ مُوسٰی الرِّضَا المُرْتَضٰی لِامَامِ الثَّقَفِی النَّبِیِّ وَخِجَّتِکَ عَلٰی مَنْ فَوْقَ الْاَرْضِ وَمَنْ تَحْتَ الثَّرٰی الصَّدِیْقَ الشَّهِیدَ صَلَوَه کَثِیره تَأَمَّلْهَ اَزَکِیَه مُتَوَاصِلَه مُتَوَاتِرَه مُتَرَادِفَه کَاغْفِلُ ما ضَلَّیْتُ عَلٰی اَخِیْ مِنْ اَوْلِیَائِکَ.

در باب درست میزبانی کردن از زائران امام رضا(ع)

هواتو داریم!

حمیده ذاکری | بی شک خداوند، ما مشهدی ها را خیلی دوست دارد که فرصت میزبانی کردن از زائران حرم امام رضا^(ع) را به ما ارزانی کرده است.

زائر امام را باید میهمان بدانیم؛ نشان به این نشان که پیامبر گرامی اسلام^(ص) می فرمایند: «وقتی میهمان بر تو وارد می شود، این را بدان که خدا بر تو منت نهاده که تو را میزبان او قرار داده است تا بدین وسیله گناهانت را بپامزد». (لنالی الاخبار، ج ۳، ص ۶۶). هر سال در دهه کرامت، میهمانی بزرگ امام رضا^(ع) پرا می شود و از سراسر کشور، زائران پیاده و سواره به سمت مشهد روانه می شوند. در این میهمانی بزرگ، میزبان اصلی، خود حضرت هستند و ما میزبانانی هستیم که خدمتگزار حضرتش هستیم. نحوه برخورد ما با زائران و میهمانانی که وارد شهرمان می شوند، بسیار مهم و اثرگذار است و می تواند خاطره ای خوب یا بد را در ذهن افراد بسازد. این مطلب درباره آداب میزبانی کردن است. باشد که مؤثر افتد!

زائر را میهمان بدانید

واضح است که هر که برای زیارت امام رضا^(ع) به مشهد بیاید، میهمان مردم مشهد است و حقی بر گردن آن ها دارد. امام محمدباقر^(ع) در این باره می فرمایند: «وقتی مردی وارد شهری شد، تا زمانی که در آن شهر است، میهمان برادران دینی خود در آنجاست». (وسائل الشیعه، ج ۲۴، ص ۳۱۳). بنابراین باید با او مثل میهمان رفتار کرد و جایگاه ویژه ای به او داد. شما با میهمانی که به خانه تان می آید، چطور رفتار می کنید؟ با زائر آقا نیز ولو اینکه غریبه باشد، باید مثل میهمان رفتار کنید.

نیت خالص داشته باشید

اینکه نیت ما در هر کاری چیست، از مسائلی است که باید به آن دقت کنیم. همیشه نیت پاک و صادقانه بر هر چیزی برتری دارد، حتی در میزبان خوب بودن. پیامبر اکرم^(ص) درباره خلوص نیت میزبانی می فرمایند: «هر شخصی برادر دینی خود را خالصانه دیدار کند، خدای متعال به او می فرماید: تو میهمان و زائر منی. پذیرایی از تو بر عهده من است و من به خاطر اینکه برادر دینی ات را دوست می داری، بهشت را بر تو واجب ساختم».

(وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۵۷).

میهمان را محترم بدارید

با پرخاش سخن نگفتن، یاری رساندن، لبخند زدن و نشان دادن روی خوش، از ساده ترین کارهایی است که می توانید در مقابل زائران رضوی انجام بدهید. باید حواسمان باشد که تمام زائران امام را محترم و گرامی بداریم. امام محمدباقر^(ع) می فرمایند: «از جمله اموری که پیامبر اکرم^(ص) به فاطمه زهرا^(ص) آموختند، این بود: کسی که به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید میهمان خود را گرامی بدارد.

(وسائل الشیعه، ج ۲۴، ص ۳۱۹).

از جمله اموری که جفا است، به خدمت گرفتن میهمان است. هنگامی که میهمان بر شما وارد می شود، در آمدنش، به او کمک کنید اما وقتی می رود، در رفتنش به وی کمک نکنید چرا که این کار، نشان از خصلست و توشه خوبی برای او بگذارد چرا که این کار، نشان از سخاوت است.

کمال سخاوت و جوانمردی در آن است که میزبان آنچه از وصال پذیرایی در اختیار دارد از میهمان خود دریغ ننماید.

حرمت میهمان را نگه دارید

با زائر طوری رفتار کنید که وقتی دارد از مشهد می رود و هنگام خدا حافظی، لب خندان و دل شاد داشته باشد و لازمه این کار، نگه داشتن حرمت اوست. امام علی^(ع) درباره اهمیت احترام گذاشتن به میهمان می فرمایند: «خدا را! خدا را! در نظر بگیرید و حرمت میهمان را رعایت کنید. میهمان جز اینکه خشنود و بسیارگزار شما باشد، نباید از نزد شما خارج شود، (مستدرک، ج ۶، ص ۲۴۱). در احترام گذاشتن به میهمان همین بس که حضرت علی^(ع)، فردی را که به میهمانش احترام نگذارد، شیعه خود نمی دانند و می فرمایند: «میهمان، راهنما به سوی بهشت است. هر که میهمان را حرمت نگذارد و گرامی ندارد، او پیرو من نیست».

(لنالی الاخبار، ج ۳، ص ۶۶).

مشتاق رفتن زائران از شهر نباشید

دهه کرامت به پایان رسیده اما مشهد همچنان پذیرای زائران است. با توجه به تعطیلات پیش رو و این نکته که مشهد مقدس در همه ایام و فصول سال، زائران زیادی را می پذیرد، خوب است به این حدیث از امام باقر^(ع) توجه کنیم که فرمودند: «از جمله اموری که جفاست، به خدمت گرفتن میهمان است. هنگامی که میهمان بر شما وارد می شود، در آمدنش به او کمک کنید. اما وقتی می رود، در رفتنش به وی کمک نکنید، چون این کار، نشان از خساست و حقارت است. همچنین برای او زاد و توشه فراهم و سعی کنید زاد و توشه خوبی برایش بگذارید، چون این کار، نشان از سخاوت است».

(وسائل الشیعه، ج ۲۴، ص ۳۱۶).